

Liikenne- ja viestintäministeriö

3.12.2020

ASIA: LAUSUNTOPYYNTÖ ASETUSLUONNOKSESTA KUNNAN MAKSUOSUUDESTA JA NOPEAN LAAJAKAISTAYHTEYDEN VÄHIMMÄISNOPEUDESTA LAAJAKAISTAHANKKEESSA

LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää lausuntoa valtioneuvoston asetuksesta kunnan maksuosuudesta ja nopean laajakaistayhteyden vähimmäisnopeudesta laajakaistahankkeessa. Maa- ja metsätalousministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua.

Asetusluonnoksen tavoitteena on mahdollistaa mahdollisimman monen kunnan osallistuminen laajakaistatukiohjelmaan huomioimalla kunnan taloudellinen kantokyky sen maksuosuuden määrittämisessä. Tavoitteena on täsmentää maksuosuuden määrittämiseen liittyviä kriteereitä, jotta niillä pystytäisiin huomioimaan kuntien väliset taloudelliset erot riittävästi.

Asetusluonnoksen 1 §:ssä säädettäisiin kunnan maksuosuuden määräytymisestä. Nyt annettavan asetuksen tavoitteena todetaan olevan mahdollistaa myös niiden kuntien osallistuminen laajakaistatukiohjelman hankkeisiin, joille laajakaistahankkeiden rahoittaminen 33 % tukikelpoisista kustannuksista aiheuttaisi kohtuuttoman taloudellisen rasitteen. Asetuksen tavoitteena on objektiivisesti huomioida kunnan kyky osallistua hankkeen kustannuksiin ja perustaa maksuluokitus päivitettyihin taloudellisiin ja muihin tietoihin.

Ehdotettu kaava tarkoittaisi sitä, että kunnan väestömäärää ja taajama-astetta mittaavana kriteerinä käytettäisiin kunnan taajama-astetta ja väestön määrää kuvaava tilastollista kuntaryhmitystä. Ryhmityksessä kunnat jaetaan kolmeen luokkaan maaseutumaisiksi, taajaan asutuiksi ja kaupunkimaisiksi kunniksi. Kunnan taloudellista kantokykyä mittaavana kriteerinä käytettäisiin puolestaan kerrointa, joka laskettaisiin kunnan taseeseen kertyneen asukaskohtaisen jäämän avulla. Asetusluonnoksen muistiossa todetaan, että asetusta koskisi kuntia, jotka ovat halukkaita tukemaan alueelleen rakennettavaa verkkoa ja kykeneviä osallistumaan taloudellisesti kunnan maksuosuuteen hankkeessa.

Maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää huomiota covid-19-pandemian aiheuttaman taloudellisen tilanteen vaikutuksiin kuntien maksukykyyn ja toteaa, että kuntien maksuosuusluokkia pitää harkita tarkasti. Korkeat maksuosuudet saattavat johtaa siihen, ettei erittäin harvaanasutuilla alueilla hankkeita synny ollenkaan. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman laajakaistahankkeissa ei edellytetä kuntarahoitusta, mutta suurimmassa osassa hankkeista kunta on kuitenkin osallistunut hankkeen rahoitukseen. Maaseutuohjelman hankkeet käynnistyvät yleensä asukkaiden aloitteesta ja ne suunnitellaan bottom up -periaatteella, mikä lisää niiden tuloksellisuutta.

Maa- ja metsätalousministeriö pitäisi parempana ja yksinkertaisempaa aiemmin lakiesityksessä tunnistettua vaihtoehtoista mallia, jossa valtiontukihankkeet voitaisiin toteuttaa ilman edellytystä kunnan osallistumisesta hankkeeseen. Vaihtoehdon etuna ehdotettuun nähden olisi, että valtiontuettujen laajakaistahankkeiden toteuttamiselle olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet kaikkialla Suomessa, minne nopea laajakaista ei rakennu markkinaehtoisesti. Tällöin myös niiden kuntien alueilla asuvat, joiden kunta ei esimerkiksi taloudellisista syistä voi tai halua osallistua laajakaistahankkeen kuluihin, voisivat päästä osittain valtiontuella rakennettujen yhteyksien piiriin. Tämä edellyttäisi korkeampaa valtion taloudellista panostusta saman kattavuustavoitteen saavuttamiseen.

Nopean laajakaistayhteyden vähimmäisnopeus

Lausunnolla olevan asetusluonnoksen tavoitteena on asettaa nopealle laajakaistayhteydelle sellaiset vähimmäislataus- ja vähimmäislähetysnopeudet, että tuettavat yhteydet vastaavat edellä mainittuja Euroopan unionin laajakaistatavoitteita. Tavoitteena on, että yhteydet olisivat toimintavarmoja ja tuottaisivat palveluita erittäin suurella tilaajakohtaisella nopeudella riippumatta palvelun samanaikaisten käyttäjien määrästä.

Asetusluonnoksen 2 §:ssä todetaan nopean laajakaistayhteyden vähimmäisnopeudeksi 100 megabittia sekunnissa saapuvassa liikenteessä (download) ja 30 megabittia sekunnissa lähtevässä liikenteessä (upload). Tämän tulisi esityksen mukaan olla nopean laajakaistayhteyden normaali palvelutaso.

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa EU:n Gigabit society 2025 -tavoitteen toteutumista, johon on sitouduttu hallitusohjelmassa ja liikenne- ja viestintäministeriön digitaalisen infrastruktuurin strategiassa. Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että julkisella rahoituksella toteutetaan EU:n ja kansallisten tavoitteiden mukaisia yhteysnopeuksia, eikä palata ajassa taaksepäin. Kansallisessa digitaalisen infrastruktuurin strategiassa todetaan, että Suomi tavoittelee viestintäyhteyksien kehittymistä vähintään Euroopan komission tavoitteiden mukaisesti. Vuonna 2025 kaikilla kotitalouksilla tulisi olla mahdollisuus käyttää vähintään 100 Mbit/s yhteyksiä. Yhteyden nopeus on voitava kasvattaa yhteen gigabittiin sekunnissa. Näin ollen asetusluonnoksessa esitetty vähimmäisnopeus ei ole EU:n eikä kansallisten tavoitteiden mukainen. Kun yhteydet toimivat molempiin suuntiin vähintään 100 Mbit/s nopeudella, symmetrisyyden vaatimus vähenee.

Tulevaisuudessa kotitaloudet ja yritykset, terveyspalvelut ja ikääntyneiden kotihoito tulevat tarvitsemaan yhä toimintavarmempia, turvallisempia ja nopeampia tietoliikenneyhteyksiä. Tietoliikenneverkkoon kytkettävien laitteiden (IoT eli esineiden internet) tarjonnan lisääntyessä nopeiden yhteyksien kysyntä kasvaa, kun samaa kodin tietoliikenneyhteyttä ovat jakamassa useat eri käyttötarkoituksiin kehitetyt sovellukset ja laitteet samanaikaisesti. On arvioitu esimerkiksi, että 57–82 % kotitalouksista tarvitsisi vuonna 2025 rajoittamattomia yli 300 Mbit/s yhteyksiä, mikä käytännössä nykyteknologialla edellyttää kiinteää laajakaistaa. Maaseutuelinkeinot tarvitsevat huippunopeita, varmoja ja tietoturvallisia yhteyksiä. Esimerkiksi täsmäviljely ja valvonnat, robotiikka sekä eläinten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät sensorit, sekä sekä monet maastossa tehtävät toiminnot, kuten esimerkiksi maa-mittaus- ja paikkatietotehtävät, vaativat pääsyä riittävän kapasiteetin tarjoaviin verkkoihin. Alustateknologioiden kehittyessä maataloilta saatavan datan hyödyntäminen ja robotiikan käyttö tehostavat toimintaa sekä vähentävät kustannuksia. Digitalisaation avulla voidaan esimerkiksi koneellistaa erilaisia työvaiheita ja näin keventää tuottajan taakkaa. Koneiden ja laitteiden muodostamien verkostojen tuottamaa dataa voidaan tehokkaimmillaan käyttää päätöksenteon tukena tuotannon tehostamisessa. Tuotannossa hyödynnettävä tietotekniikka edellyttää häiriöttömiä ja toimintavarmoja yhteyksiä, joten nopeat laajakaistayhteyden voivat olla erityisen tarpeellisia juuri maataloudessa. Vastaavia tarpeita ja mahdollisuuksia voidaan tunnistaa lähes kaikilla MMM:n toimialoilla, joilla tietotekniikkaa sovelletaan yhä laajemmin operatiivisten tehtävien tukena.

Toimintavarmoja yhteyksiä vaativat myös etätyöt ja esimerkiksi opiskelun suorittaminen etäopintoina. Myös etätyön turvallisuusvaatimukset kasvavat (vrt. esim. puolustusvoimien etätyön lisääntyminen). Nopeiden ja symmetristen yhteyksien tarpeen arvioidaankin lisääntyvän tulevaisuudessa, kun näitä ominaisuuksia vaativien palvelujen määrä kasvaa. Tarpeen arvioidaan kasvavan tasaisesti koko maassa.

Kansallista rahoitusta tarkoitukseen on varattu 5 milj. euroa vuonna 2021. Maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää huomiota tavoitteiden ja myös hallituksen esityksen laajuuteen, ja pitää tuen määrää alimitoitettuna kokonaistavoitteen kannalta. Huippunopeiden ja toimintavarmojen laajakaistaverkkojen rakentaminen maaseudulle käsitetään EU:n yhdeksi elvytystoimenpiteeksi.

Maa- ja metsätalousministeriö nostaa esille, että kansallisen rahoituksen lisäksi EU:n maaseuturahastosta rahoitetaan paikallisia laajakaistainvestointeja eli ns. kyläverkkohankkeita, jotka täydentävät

kansallista rahoitusta. Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että kokonaistilanteen hahmottamiseksi ja toimien yhteensovittamiseksi tulisi ottaa huomioon mm. maaseuturahaston laajakaistahankkeiden rahoitus ja toteutus, tulevan suunnittelun ja nykytilan osalta.

Harvaan asutut alueet sijaitsevat yleensä kaukana palveluista. Siksi hyvien tietoliikenneyhteyksien ja niiden mahdollistamien digitaalisten palvelujen avulla voitaisiin parantaa palvelujen saatavuutta erityisesti palveluniukassa ympäristössä. Huippunopeat, toimintavarmat, tietoturvalliset ja vakaat tietoliikenneyhteydet lisäävät turvallisuutta harvaan asutuilla alueilla ja ovat tärkeitä myös huoltovarmuuden näkökulmasta.

Maa- ja metsätalousministeriö korostaa, että kansalaisten yhdenvertaisuus-, tasa-arvo- ja perusoikeusnäkökulma tulisi vahvemmin huomioida esityksen perusteluissa ja toimeenpanossa - niin alueellisesti kuin eri toimijat huomioiden, samoin kuin turvallisuus- ja kestävyysnäkökulmat. Nyky-yhteiskunnan toiminta perustuu yhä kattavammin nopeisiin ja toimintavarmoihin tietoliikenneyhteyksiin. Julkista tukea nopeiden yhteyksien rakentamisessa harvaan asutuilla alueilla on tarkasteltava selkeämmin myös perusoikeusnäkökulmasta.

Helsingissä 3.12.2020

Kansliapäällikkö

Jaana Husu-Kallio

Maaseutuylitarkastaja

Marianne Selkäinaho

TIEDOKSI: Maa- ja metsätalousministeriön kirjaamo